

Oogvereniging

Rapport onderzoek

Toegankelijk beroepsonderwijs

"Als student met een visuele beperking heb je er halve baan bij om alles goed te regelen"

Uitgevoerd door:

De Oogvereniging

Financieel mogelijk gemaakt door:

Visio Foundation

Mei 2024

Voorwoord

Dit is de rapportage van het onderzoek Toegankelijk beroepsonderwijs. In de wandelgangen ook wel Struikelblokken in het beroepsonderwijs van studenten met een visuele beperking genoemd.

Met plezier heb ik afgelopen maanden contacten gelegd met studenten met een visuele beperking, ambulante onderwijskundig begeleiders en professionals op het gebied van onderwijs en digitale toegankelijkheid.

100 studenten en 30 ambulante begeleiders vulden de vragenlijsten over de ervaren struikelblokken tijdens de studie in. Sommige antwoorden leidden tot verontwaardiging of hebben me verrast. Eén ding is zeker: er is nog een hoop werk te doen om het mbo, hbo en de universiteit (digitaal) toegankelijk te krijgen voor slechtziende en blinde studenten! De resultaten van het onderzoek zijn de inzet van onze lobby voor toegankelijk onderwijs.

Veel studenten en ambulante begeleiders geven aan dat ze blij zijn dat dit onderwerp uitgebreid wordt onderzocht. Daarnaast is er de boodschap dat veel dingen wél goed gaan!

Dit project is tot stand gekomen met financiering van Visio Foundation, door de ruimte van mijn werkgever de Oogvereniging, het enthousiasme van Marcel Janssen, directeur onderwijs van Visio, en de medewerking van vele studenten en ambulante onderwijskundig begeleiders.

Aan alle studenten en ambulante onderwijskundig begeleiders: heel hartelijk bedankt voor jullie openheid en het delen van jullie ervaringen!

Ellen van Herk, projectleider project Toegankelijk beroepsonderwijs

Mei 2024

Inhoud

Voorwoord	2
Inleiding: Onderzoek studeren met een visuele beperking	4
Hoofdstuk 1: Context	5
1.1 Doel van het project en het onderzoek	5
1.2 Onderzoeksmethode en rapportage.....	5
1.3 Niet meegenomen kwesties	6
1.3.1 Lijst toegankelijke onderwijsinstellingen	6
1.3.2 Toelatingsbeleid	6
1.3.3 Uitvoerbaarheid van de studie	6
1.4 Aantallen studenten met een visuele beperking.....	6
1.5 Terminologie	7
Hoofdstuk 2: Onderzoekresultaten	8
2.1 Niveaus en studierichtingen	8
2.2 Studiekeuze.....	9
2.3 Hulpmiddelen.....	10
2.4 Ontoegankelijke digitale leermiddelen en leeromgevingen.....	11
2.4.1. Digitale leermiddelen en digitale leeromgevingen	11
2.4.2 Ontoegankelijke fysieke leermiddelen.....	12
2.4.3 Toetsen en examens	12
2.5 Ervaringen met stagelopen	14
2.6 Fysieke toegankelijkheid	15
Hoofdstuk 3: Conclusies	17
3.1 Samenvatting van de aangegeven struikelblokken	17
Hoofdstuk 4: Lobby en aanbevelingen	19
4.1 Lobbyplan: Geen digitale drempels meer in het beroepsonderwijs en wo!	19
4.2 Adviezen aan beleidsmakers en onderwijsinstellingen	20
4.3 Adviezen van studenten aan toekomstige studenten	20
Bijlage 1: Vragenlijst studenten	22
Bijlage 2: Vragenlijst AOB'ers	24

Inleiding: Onderzoek studeren met een visuele beperking

Welke struikelblokken ervaren studenten aan het mbo, hbo en de universiteit met een visuele beperking en hoe kunnen we die oplossen? 100 studenten en 30 ambulante onderwijskundig begeleiders van Visio en Bartiméus werkten mee aan dit onderzoek over studeren met een visuele beperking. In dit onderzoeksrapport lees je hoeveel studenten met een visuele beperking begeleid worden, voor welke studie zij kiezen en waarom, welke leermiddelen en leeromgevingen niet toegankelijk zijn, welke problemen ze ervaren bij examens en toetsen, hoe het zit met de fysieke toegankelijkheid van onderwijslocaties en welke obstakels studenten tegenkomen bij het stagelopen. Ook staan er in dit rapport adviezen voor (aankomend) studenten, beleidsmakers en onderwijsinstellingen.

Met de resultaten uit het onderzoek wordt komende maanden lobby gevoerd voor toegankelijke digitale leermiddelen en leeromgevingen. Hierbij streven we naar een aanpassing in de wet- en regelgeving en het vastleggen van toegankelijkheid als basis voor de aanbestedingen van leermiddelen en leeromgevingen.

Let op: dit is geen wetenschappelijk onderzoek. Er zijn geen wetenschappelijke instrumenten of methodes gebruikt om de resultaten te interpreteren en te verwerken.

Hoofdstuk 1: Context

1.1 Doel van het project en het onderzoek

Het in kaart brengen van de struikelblokken van blinde en slechtziende studenten in het beroepsonderwijs en aan de universiteit en deze waar mogelijk oplossen door lobby en een bewustwordingscampagne. We streven naar aanpassingen in de wet- en regelgeving en willen toegankelijkheid als basis vastleggen bij de keuzes/aanbestedingen voor (digitale) leermiddelen en toetsen. Een nevendoeel is dat studenten, ambulante onderwijskundig begeleiders en andere betrokkenen kunnen leren van elkaars tips en adviezen.

1.2 Onderzoeksmethode en rapportage

De struikelblokken zijn in kaart gebracht door interviews met studenten en ambulante onderwijskundig begeleiders en door het verzamelen van gegevens uit twee vragenlijsten (een voor studenten en een voor AOB'ers). 100 studenten met een visuele beperking en 30 AOB'ers van Visio en Bartiméus hebben de vragenlijst ingevuld.

Om een goede vragenlijst op te stellen zijn er in januari 2024 diverse betrokkenen geïnterviewd om te weten te komen waar voor hen de knelpunten liggen/lagen. Er zijn 6 studenten met een visuele beperking geïnterviewd over struikelblokken tijdens hun studie (2 mbo, 2 hbo en 2 universiteit) en 6 AOB'ers van Visio en Bartiméus over de ervaren struikelblokken in het beroepsonderwijs. Ook zijn er contacten gelegd met instellingen die betrokken zijn bij toegankelijk onderwijs en beleidsmakers die zich hiermee bezighouden (ECIO, Ieder(in), Dedicon). Verder is uitgezocht waar de vragenlijsten uitgezet konden worden (nieuwsbrieven, facebookgroepen, digitale platforms, Step up Study event, appgroep voor rechtenstudenten met een visuele beperking, Dedicon).

Begin februari 2024 hebben we twee (toegankelijke) SurveyMonkey-vragenlijsten uitgezet via verschillende communicatiekanalen. 1 voor studenten en 1 voor AOB'ers. Voor AOB'ers hebben we een aparte vragenlijst gemaakt, omdat zij een meer overstijgend beeld hebben en daarnaast twijfelden aan het reflectieve vermogen van uitgevallen studenten. Ook wilden zij voor de uitvoering van hun werk een aantal vragen beantwoord zien. Tijdens een landelijke dag voor ambulante begeleiders werden zij aangemoedigd de vragenlijst in te vullen.

De vragenlijsten zijn primair gericht op de ervaren ontoegankelijke leermiddelen en de oplossingen die studenten daarvoor gevonden hebben. Daarnaast is onderzocht welke andere factoren een belemmering zijn tijdens de opleiding met als doel: wat moet er verbeterd worden om het beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs voor studenten met een visuele beperking toegankelijk te maken? Ook is er een overzicht gemaakt van adviezen die studenten geven aan de nieuwe generaties studenten met een visuele beperking en adviezen van ambulante onderwijskundig begeleiders aan

onderwijsinstellingen en onderwijsprofessionals. Tenslotte geven we een aanzet voor de lobby voor toegankelijk beroepsonderwijs.

1.3 Niet meegenomen kwesties

1.3.1 Lijst toegankelijke onderwijsinstellingen

De vragenlijst is bewust beknopt gehouden, zodat zoveel mogelijk respondenten hem ook volledig in zouden vullen. In de vragenlijst is bewust niet gevraagd naar de tevredenheid over de onderwijsinstelling. Er is dus ook geen lijst gemaakt van toegankelijke opleidingen. De reden hiervoor is dat de toegankelijkheid vaak binnen een onderwijsinstelling verschilt per opleiding, faculteit of locatie. Ook kan toegankelijkheid een subjectieve beleving zijn. Tenslotte hangt het inclusiebeleid helaas maar al te vaak af van de personen die werkzaam zijn bij de betreffende onderwijsinstelling of opleiding, het beleid is dus aan verandering onderhevig.

1.3.2 Toelatingsbeleid

We hebben ook niet onderzocht welke problemen (aankomend) studenten met een visuele beperking ervaren met betrekking tot het toelatingsbeleid. Enkele respondenten gaven bij de opmerkingen aan geweigerd te zijn voor een opleiding: een respondent was niet welkom bij een kunstopleiding en een lerarenopleiding aardrijkskunde gaf aan te betwijfelen of een student de opleiding kon voltooien. Een andere opleiding gaf aan de geleidehond van de student niet te tolereren. Overigens gaven deze respondenten aan achteraf niet rouwig te zijn over het feit dat ze voor een andere opleiding hadden moeten kiezen.

1.3.3 Uitvoerbaarheid van de studie

Een paar studenten gaven aan dat er tijdens de opleiding of stage problemen zijn ontstaan met betrekking tot de uitvoering van de werkzaamheden of examenonderdelen. Voorbeelden hiervan zijn het niet kunnen knippen van nagels van dieren (opleiding dierverzorging) en het niet kunnen overzien van een groep kinderen, waardoor de student twijfelt aan de veiligheid van de kinderen, met eventuele juridische gevolgen van dien (opleiding pedagogisch medewerker).

1.4 Aantallen studenten met een visuele beperking

Visio begeleidt momenteel 405 studenten in het beroepsonderwijs: mbo: 227, hbo: 117 en wo: 61. Bartiméus begeleidt op dit moment 123 studenten in het beroepsonderwijs: mbo: 81, hbo: 32 en wo: 10. Er zijn dus op dit moment 528 door de AOB begeleide studenten in het beroepsonderwijs en aan de universiteit. Het aantal studenten met een visuele beperking dat niet begeleid wordt is niet bekend.

1.5 Terminologie

Onderstaande termen worden meerdere malen gebruikt in dit rapport. Ter bevordering van de leesbaarheid een korte uitleg:

Ambulante onderwijskundige begeleiding (AOB): Het doel van ambulante onderwijskundige begeleiding is dat een kind ondanks zijn visuele beperking zo goed mogelijk deel kan nemen aan regulier onderwijs. De AOB'er bekijkt samen met de docenten op de opleiding wat de leerling of student daarvoor nodig heeft.

Digitale toegankelijkheid: gaat erover dat digitale informatie en diensten even bruikbaar zijn voor mensen met een functiebeperking als voor mensen zonder functiebeperking. Denk aan gebruikers die doof, slechthorend, blind, slechtziend of kleurenblind zijn.

Fysieke toegankelijkheid: Bij fysieke toegankelijkheid gaat het om gebruik kunnen maken van buitenruimten, openbare gebouwen, kantoren, woningen, vervoer etc. Een goed toegankelijk gebouw heeft bijvoorbeeld een ingang die iedereen kan gebruiken.

European Accessibility Act: De EAA stelt dat alle producten die vanaf juni 2025 gepubliceerd worden, moeten voldoen aan de toegankelijkheidsrichtlijnen.

Fysieke leermiddelen: leerboeken, werkboeken, projectboeken en tabellenboeken, examentrainingen en examenbundels.

Digitale leermiddelen: zijn gericht op de inhoud van een les en vormen een belangrijk onderdeel van de digitale leeromgeving. De leermiddelen zijn veelal interactief, multimediaal en adaptief.

Digitale leeromgeving (DLO): het geheel van systemen of applicaties dat het onderwijs en het leren ondersteunt. Studenten en docenten gebruiken de DLO voor veel verschillende onderwijsactiviteiten zoals communicatie, het organiseren van het onderwijs en het uitwisselen van content.

WCAG: Web Content Accessibility Guidelines. Dit zijn de internationale richtlijnen voor digitale toegankelijkheid.

Wet toegankelijk digitaal bouwen: Overheidsinstanties zijn bij wet verplicht om alle websites van de organisatie, websites waar de organisatie aan meebetaalt of mede opdrachtgever voor is, toegankelijk(er) te maken. De verplichting geldt ook voor digitale documenten die online gepubliceerd worden, voor mobiele apps en op termijn ook voor intranet.

Hoofdstuk 2: Onderzoeksresultaten

100 studenten en recent (oud)-studenten en 30 ambulant onderwijskundig begeleiders vulden de vragenlijsten in. In dit hoofdstuk wordt per vraag aangegeven wat de antwoorden van de studenten zijn. In de paragrafen over de ontoegankelijke leermiddelen, toetsen en stages en de problemen rond toegankelijkheid van gebouwen zijn ook de antwoorden van de ambulant begeleiders meegenomen in de tekst.

2.1 Niveaus en studierichtingen

Op de vraag **Heb je een visuele beperking en volg je op dit moment een studie aan het mbo, het hbo of de universiteit of heb je deze het afgelopen jaar afgerond of afgebroken?** Antwoordde 38% te studeren aan het mbo, 20% aan het hbo en 13% aan de universiteit. 6% is recent met de studie gestopt of heeft momenteel een tussenjaar. 20% heeft vorig jaar of eerder dit studiejaar zijn of haar studie afgerond. 3% zegt in een andere situatie te zitten.

Welke opleiding volg je of heb je gevolgd?

Een aantal studenten koos voor een minder voor de hand liggende studie. Niet alle respondenten vulden in welke studie zij volg(d)en. De studierichtingen zijn uiteenlopend, maar studies in de ICT of met een sociaal of juridisch karakter vormen de meerderheid.

Mbo: Sociaal werk (4), Helpende zorg en welzijn (3), Servicemedewerker zorg en welzijn (2), Facilitair leidinggevende (2), Manager/ondernemer horeca, Pedagogisch medewerker (5), Medewerker evenementenorganisatie, Onderwijsassistent (3), Dierverzorging (2), Juridisch administratief dienstverlener (3), Mechatronica, Autotechniek, Applicatieontwikkeling/ict (4), Servicemedewerker horeca (3), Crossmediale Communicatie.

Hbo: Leraar Nederlandse Gebarentaal, Docent geschiedenis, Bouwkunde, Communicatie en multimedia design (2), Bio-informatica, Middenkaderfunctionaris bouw, Lucht- en Ruimtevaarttechniek, Toegepaste psychologie, business studies (2), Human Resource Management (3), Pabo (2), Social Work (5), Hbo-rechten (4), Ergotherapie, Hbo-communicatie, Communicatie en multimediasdesign, Hbo-pedagogiek, Kind en educatie, Software Developer, Legal Insurance & HR Services Specialist, AAAD informatica, Accountancy.

Wo: Sociologie, Rechten (4), Ecologische pedagogiek, BSc aardwetenschappen & MSc geofysica, Bachelor bedrijfsmanagement, Business administration and control specialist, BA geschiedenis, Taal- en cultuurstudies, International Relations and Organisations (politicologie), Communicatiewetenschappen, Bioinformatics and Systems Biology, Business studies/International Business (2).

2.2 Studiekeuze

Heeft je visuele beperking een rol gespeeld bij de keuze voor je opleiding?

52% zegt dat de visuele beperking een rol heeft gespeeld bij de keuze voor de opleiding. Hierbij zijn volgens de respondenten de volgende factoren van invloed:

- Beroepsperspectief
- Twijfels vanuit jezelf of vanuit de opleiding
- Theoretische studie versus praktijkgerichte opleiding
- Praktische overwegingen (vervoer naar de onderwijslocatie, grootte van de opleiding)

Quotes die deze keuzes verduidelijken:

Beroepsperspectief

Realistisch kijken naar wat er mogelijk is met je visuele beperking, met het oog op een toekomstig beroep lijkt de meest doorslaggevende factor te zijn bij de keuze voor een opleiding:

"Ik wilde graag piloot worden, dat gaat jammer genoeg niet met een visuele beperking."

"Helaas kan ik geen creatieve opleiding volgen."

"Ik kon geen aardrijkskundedocent worden. Voor hulpverleners is geen goed zicht vereist."

"Ik had meer over mijn visuele beperking na moeten denken bij de keuze van de opleiding m.b.t. het toekomstig beroep. Men zei: alles kan. Dat klopt niet! Werken in een sociaal beroep als je een visuele beperking hebt, is juridisch soms onaanvaardbaar; ik loop zelf te grote risico's, terwijl stages goed gingen. Hier wordt niet aan gedacht!"

"Werkaanbod in de ICT is goed."

"Omdat ik zelf een visuele beperking heb, wil ik apps ontwikkelen die toegankelijk zijn."

'Waar ik vooral tegenaanloop is dat mijn visus snel achteruitgaat en ik zelf niet weet wat er mogelijk is. Het vraagt veel tijd en daarmee studievertraging om te krijgen wat ik nodig heb om zo mijn studie te vervolgen.'

Twijfels vanuit jezelf of bij de opleiding

"Ik durfde geen universiteit te doen. Ik heb de vijfde klas moeten overdoen omdat leerkrachten geen rekening hielden met mijn visuele beperking."

"Ik wilde eigenlijk een opleiding doen in de richting van toerisme, maar de school heeft mij afgewezen omdat ik een blindengeleidehond zou krijgen en zij

geen werkmogelijkheden voor mij voor ogen hadden. Achteraf ben ik blij met mijn keuze om sociaal werk te gaan doen."

"Ik ben bij mijn eerste keuze afgewezen vanwege mijn zicht waarna ik uiteindelijk bij een fijnere opleiding terecht ben gekomen."

Theoretische studie versus praktijkgerichte opleiding

Een aantal respondenten geeft aan twijfels te hebben of ze een praktisch beroep kunnen uitvoeren. Meerdere keren kwam een uitspraak als deze naar voren: *"Ik heb ervoor gekozen om een opleiding te doen die zich meer richt op theorie. Dat komt omdat ik denk dat praktijkgerichte studies minder toegankelijk zijn voor mij en me meer energie kosten."*

"Doordat alles bij mijn opleiding op de computer wordt gedaan kan ik het goed zien door in te zoomen."

"Door te kijken naar een opleiding voor biologisch onderzoek waarbij geen laboratoriumwerk wordt vereist."

Praktische overwegingen m.b.t. kenmerken en locatie van de opleiding

Meerdere studenten zeggen: *"Ik heb voor een opleiding in de buurt gekozen zodat ik er makkelijk naartoe kan reizen, zonder dat het te veel energie kost."*

"Het gebouw van deze opleiding is overzichtelijk."

"Het PBL-systeem, het feit dat ik in tutorial-les heb i.p.v. grote collegezalen".

2.3 Hulpmiddelen

78% van de studenten antwoordde gebruik te maken van 1 of meerdere hulpmiddelen. Hieronder de meest genoemde:

Software-aanpassingen:

De ingebouwde vergroting op de iPad en telefoon, Windows vergrootglas voor vergroting en omgekeerd contrast. Meerdere malen gemeld: *"Ik gebruik het Windows vergrootglas vergrotingssoftware vastlopen op mijn laptop",* spraak- en vergrotingssoftware (Jaws, NVDA, Zoomtext Fusion) Readit Air, Iread.

Hardware-hulpmiddelen:

Daisyspeler, bordcamera, beeldschermloep, groot scherm.

Andere hulpmiddelen:

Geleidehond, herkenningstok, taststok, Vergroting boeken op a3-formaat, een vergrootglas voor het lezen van fysieke teksten, iemand die me vertelt wat op het bord wordt geschreven.

Hulpmiddelen die ingezet worden bij toetsen: een eigen kamer met dezelfde instellingen op een PC, mondelinge tentamens, extra tijd bij toetsen en examens en vergrote toetsen, toetsen op papier en vrijstelling voor excursie,

mogelijkheid tot uitstel deadlines, PowerPoint met afbeeldingsbeschrijvingen bij modellen en afbeeldingen.

2.4 Ontoegankelijke digitale leermiddelen en leeromgevingen

2.4.1. Digitale leermiddelen en digitale leeromgevingen

Welke digitale leermiddelen en digitale leeromgevingen (apps, programma's, boeken, websites, etc.) die gebruikt worden bij je opleiding zijn niet toegankelijk?

63% van de respondenten zegt te maken te hebben (gehad) met ontoegankelijke leermiddelen en leeromgevingen. Meer dan 35 ontoegankelijke digitale leermiddelen en DLO's kwamen daarbij naar voren. De meest voorkomende zijn:

Brightspace: lastig om over de website te navigeren. De meeste knoppen op de website zijn wel gelabeld, alleen duurt het vanwege de menustructuur lang om overal te komen. **Gevonden oplossing:** docenten sturen het lesmateriaal via de mail of via Teams, student levert opdrachten in via mail of Teams.

Blackboard, Osiris, Magister: knoppen zijn niet altijd gelabeld. **Oplossing:** docent kopieert tekst naar mail of Wordbestand.

Schoolyear en **Sowiso.** Dit zijn programma's waarbij het vergroten niet mogelijk is, waardoor het moeilijk is om toetsen te maken. **Oplossing:** geen.

De website van de opleiding en de **rooster-app** zijn niet toegankelijk. **Oplossing:** iemand om hulp vragen.

De digitale bibliotheek van de opleiding: de zoomfunctie en screenreader werken niet in deze systemen. **Oplossing:** samenwerken met klasgenoten, academische stukken zoeken via een online zoekmachine.

Studiemeter: een rekenmethode waarin studenten zelfstandig kunnen werken. Non-visueel afstanden meten op een kaart is bijv. niet mogelijk. Ook bronnen lezen met vergroting is lastig. **Oplossing:** privéles met behulp van door Dedicon omgezette rekenboeken, toetsen worden afgenomen op papier.

Startrekenen: niet toegankelijk met brailleleesregel. **Oplossing:** papieren boek omgezet in Word.

Eduarte: geeft geen overzicht van de beschikbare documenten en opdrachten van docenten. **Oplossing:** docent mailt documenten.

SPL (stichtingpraktijkleren.nl): knoppen zijn niet gelabeld. Verder is alles lastig te bereiken vanwege submenu's die geopend moeten worden. **Oplossing:** geen.

R-studio en **SPSS (statistieksoftware):** moeite om knoppen te vinden en tabellen aflezen is lastig, fouten opsporen in datasets onmogelijk met vergroting, braille of spraak. **Oplossing:** trainingen gevolgd bij Babbage. Alles moet op een

andere manier en dat is zeer onhandig. Docent heeft video gemaakt waarin zij mondelinge uitleg geeft, voelbare grafieken d.m.v. zwelpapier laten maken.

Feedback Fruits: knoppen zijn niet gelabeld. **Oplossing:** docenten geven feedback in een Worddocument.

Toetsen op het TOA-toetsplatform voor mbo voor o.a. Engels: knoppen en lijsten zijn niet gelabeld. **Oplossing:** voorleeshulp vragen.

Toetsprogramma's als Facet: zijn niet te vergroten. **Oplossing:** als de eigen vergrotingssoftware er overheen zou werken is een grote groep al geholpen.

Testvision: Ontoegankelijk met screenreader. **Oplossing:** Windows verteller.

Digitale woordenboeken werken niet met vergroting en spraak. Een app gebruiken is nog niet toegestaan. **Oplossing:** geen.

"Veel online software is ontoegankelijk. Ik gebruik zelf veel EDU-boeken omdat licenties vaak niet gebouwd zijn voor een schermlezer."

"Het inleverprogramma voor opdrachten: een groot deel hiervan werkt wel, maar met inleveren kan ik de laatste stap, het bevestigen, niet met screenreader en leesregel alleen uitvoeren, ik kom niet bij de nodige knop."

2.4.2 Ontoegankelijke fysieke leermiddelen

- **Readers:** sommige readers/syllabi bestaan uit foto-pdf's, deze kunnen lastig worden omgezet naar Word.
- **Onleesbare papieren boeken** vanwege te kleine letters (wetbundels of woordenboeken), slecht contrast of onrustige opmaak. **Oplossing:** bij Dedicon tijdig laten omzetten in digitale bestanden of het digitale woordenboek gebruiken.
- **Onleesbaar digibord:** **Oplossing:** bestanden staan in Teams al in de bestandsmap voor de les begint, zo kan een student meekijken met de lessen op zijn eigen laptop. Presentaties die op het Digibord getoond worden kunnen vooraf gemaïld worden. **Andere oplossing:** een draagbare bordcamera inzetten.
- **Stageformulieren** worden niet digitaal aangeleverd, maar op A4 formaat. Student moet zelf naar A3 vergroten. **Oplossing:** een assistent leren hoe je handig op papier kunt vergroten.

"Boeken van mijn Hbo-opleiding bio-informatica worden door Dedicon niet aangepast met als reden: te complex."

"Reguliere meetinstrumenten zijn vaak niet af te lezen, dus zet ik digitale meetinstrumenten in (mbo Autotechniek)."

2.4.3 Toetsen en examens

60% van de respondenten zegt gebruik te hebben gemaakt van maatwerkoplossingen op het gebied van toetsen en examens.

- Het meest voorkomende antwoord: Ik maak gebruik van **extra tijd** en werk tijdens mijn tentamen in een **aparte ruimte**.
- Een terugkerend probleem is dat er **geen standaarden** zijn voor extra tijd en voorzieningen tijdens toetsen en examens in het mbo, hbo en wo.
- De mogelijkheid van het aanbieden van toetsen **op de manier die het beste bij de student past** (papier, digitaal, mondeling) is door veel mensen aangegeven als advies aan onderwijsinstellingen.
- **Extra tijd** voor het maken van toetsen is soms lastig voor elkaar te krijgen, omdat het niet duidelijk is waar je dit als student moet regelen omdat de **zorgstructuur** per opleiding anders geregeld is. Ook zijn er geen regels voor extra tijd.
- De **verkregen extra tijd** varieert enorm: van 10 minuten extra per toetsuur tot 300% van de tijd. Hier zou meer **wettelijk moeten worden vastgelegd**. Gemiddeld genomen krijgt een student 25% extra examen/tentamentijd.
- Studenten geven aan dat het noodzakelijk is om alles **tijdig** aan te vragen.
- **Mondelinge tentamens** doen bij de eigen vakdocenten.
- Sommige studenten maken de afspraak dat ze tentamenopgaven met grafieken mogen **overslaan**.
- Ook wordt er vaak een **assistent** ingezet die grafieken en plaatjes kan beschrijven.
- **Praktijkexamens** zijn lastig. **Oplossing:** de opleiding bereid krijgen om te denken in mogelijkheden die bij de student passen. Docenten wijzen op Kennispunt Mbo en laten zien wat de opties zijn.

Enkele aanvullende quotes:

"Ik kreeg eerst maar 10 minuten extra tijd per uur en dit was niet genoeg. Pas na heel veel gedoe werd er ontdekt dat er een fout stond in het reglement van mijn opleiding, en dat ik recht had op 30 minuten extra tijd per uur."

"Bij een avondtentamen kon ik geen extra tijd krijgen, want het gebouw moest afgesloten worden."

"Vaak moet eerst blijken dat iets niet voldoende is en dan pas wil men actie ondernemen, is voor de student erg frustrerend en het lijkt dan alsof hij niet geloofd wordt."

2.5 Ervaringen met stagelopen

50% van de respondenten zegt geen problemen te hebben ondervonden bij het vinden van een stageplek of bij het stagelopen, of (nog) geen stage te hoeven lopen.

Ervaren struikelblokken bij stages:

- Het vinden van een stageplek is lastig vanwege het ontbreken van geschikte opties gezien de **reistijd** en **toegankelijke ict** op de stageplek.
- **Koudwatervrees** bij bedrijven vanwege onbekendheid met stagiaires met een visuele beperking. **Oplossing:** een stage zoeken via eigen netwerk.
- Niet aan de **stage-eisen** kunnen voldoen (aantal uur is te veel) en te weinig kansen om **te laten zien wat je kunt** bij een stage.
- Het is lastig om **ingewerkt te worden** omdat je niet kunt meekijken op het scherm van een collega.
- **Twee keer bij hetzelfde stagebedrijf** stagelopen met twee verschillende opdrachten kan een oplossing zijn.
- Tijdig gaan zoeken en **je eigen netwerk inzetten**.

Adviezen van AOB'ers:

- Het is belangrijk om studenten voor te bereiden op stages: studenten moeten leren om met de stageplaats in gesprek te gaan over welke aanpassingen er nodig zijn, en dient hierbij de [KSF-vaardigheden](#) (Kritische Succesfactoren, red.) in te zetten.
- Geef voorlichting over je visus op je stageplek; dit creëert begrip.
- Er zou een lijst moeten komen met stageadressen waar studenten met extra ondersteuningsbehoeften welkom zijn.
- Vragen bij de opleiding of een student zich een dag eerder kan inschrijven voor stageadressen zodat er een kleine voorsprong is bij de keuze.
- Vooral het aantal uren is vaak een probleem. Oplossing: een verklaring laten opstellen door gedragswetenschapper van Visio waarin aangegeven wordt dat kortere dagen stagelopen wenselijk is.

Enkele quotes:

"Ik heb niets geleerd tijdens mijn stage omdat ze dachten dat ik toch niets kon."

"Ik heb net een Minor Robotics afgerond. Voordat ik begon heb ik de verantwoordelijke instructeur van de minor ingelicht en alles is goed gegaan. Deze Minor was best praktisch gericht, waaronder werken in de werkplaats. Tijdens de werkplaats gebruiken is er altijd een werkplaats medewerker aanwezig, die heeft mij altijd goed geholpen. Daarbij licht ik ook altijd mijn groepje in. Zij hielpen mij ook waar nodig."

2.6 Fysieke toegankelijkheid

Ongeveer de helft van de studenten geeft aan problemen te hebben ondervonden op dit gebied. De meest voorkomende struikelblokken en gevonden oplossingen:

- **Onduidelijke looproutes in de school**
  - **Oplossingen:** regel zaken tijdig, van tevoren plattegrond gebouw opvragen, vergroten, omzetten in reliëf, mobiliteitstraining.
- **Onleesbare lokaalaanduidingen en informatiebord.**
  - **Oplossingen:** Een buddy aanwijzen, de nummers van de ruimtes op gekleurd A4 opgehangen, braillebordjes naast de deuren, bij de liften en toiletten.
- **Ontoegankelijke trappen en liften, slechte verlichting en slecht contrast**
  - **Oplossing:** Veel studenten hebben last van wisselende en beperkte verlichting in gangen en bij toiletten, glazen wanden en deuren zonder markering, slechte zichtbaarheid traptreden en deuren in dezelfde kleur als de muur erachter. **Oplossing:** aanpassingen aanvragen, evt. zelf lampje meenemen.
- **Gebrek aan verlichting en contrast**

Er zijn veel studenten die last hebben van wisselende en te beperkte verlichting op gangen en bij toiletten, glazen wanden en deuren zonder markering, slechte zichtbaarheid traptreden, pilaren en deuren in dezelfde kleur als de muur erachter.

  - **Oplossingen:** felgekleurde markeringen op trappen, extra verlichting in donkere gangen en bij toiletten.
- **Slechte verlichting in de klas en op de examenlocaties**

Een aantal studenten geeft aan dat de locaties te licht of juist te donker zijn:

  - **Oplossing:** Vraag of er passende zonwering kan komen, of: neem een klein zaklampje mee.
- **Alleen een draaideur bij de toegang van het gebouw**
  - **Oplossing:** Facilitaire dienst ingeschakeld om mee te kijken, er bleek een rode knop te zitten bij draaideuren voor rolstoelgebruikers, de deuren gaan dan langzamer. Met veel oefenen is het gebouw toegankelijk geworden.
- **Problemen in praktijklokalen**

"Praktijklokalen zijn vaak niet goed georganiseerd, te weinig vaste opruimplekken, geen goede taakverlichting."
- **OV-problemen:**

"Zelfstandig met het OV naar een uitstapje gaan was niet mogelijk vanwege een ingewikkelde route met krappe overstappen."

  - **Oplossing:** In overleg met de mentor is dit later in het jaar niet voorgekomen en is hij samen met andere studenten gereisd.
- **Examenlocaties** die slecht bereikbaar zijn met het OV.

- Het **vinden van de ingang vanaf de bushalte** is onveilig.
  - **Oplossing:** maak afspraken met een buddy of regel alternatief vervoer.
- **Diverse toegankelijkheidsfrustraties:**
  - Het koffieapparaat niet kunnen bedienen vanwege het touchscreen.
  - Niet zelf mijn afval kunnen weggooien omdat het gescheiden moet en de volgorde van de afvalbakken niet altijd hetzelfde is.
  - Vindbaarheid van medestudenten in de aula.
  - **Oplossing:** vraag een medestudent om je te helpen!

Hoofdstuk 3: Conclusies

Een van de studenten vatte het mooi samen: "Als student met een visuele beperking heb je er halve baan bij om alles goed geregeld te krijgen." (...) "Zo moet je je leermiddelen op tijd toegankelijk zien te krijgen, ervoor zorgen dat je toetsen op een voor jou leesbare manier worden aangeboden en je extra tijd krijgt. Om nog maar te zwijgen over de gevaarlijke route van de bushalte naar een onbekende collegezaal, de ontoegankelijke koffiemachine met een touchscreen en het vinden van je klasgenoten in de lawaaige kantine!"

"Een student heeft [KSF-vaardigheden](#) (Kritische Succesfactoren, red.) nodig", concludeerden meerdere ambulante onderwijskundig begeleiders. Je moet weten wat je nodig hebt om optimaal te kunnen studeren. Ook moet je open zijn over je visuele beperking en aangeven wat je kan én wat je niet kan. Verder moet je in staat zijn om een netwerk op te bouwen, vrienden te maken en de weg in een nieuwe omgeving zien te vinden. Dit maakt dat je op jonge leeftijd al vaardigheden onder de knie moet hebben die veel mensen zonder beperking vaak pas later aanleren. Goede ondersteuning vanuit de ambulante onderwijskundige begeleiding en docenten en onderwijsmedewerkers die out of the box kunnen denken en kunnen doorpakken zijn daarbij onmisbaar!

Lobby voor toegankelijke leermiddelen en leeromgevingen, een eenduidige zorgstructuur voor onderwijsinstellingen en uniforme regelgeving over het op maat kunnen aanbieden van examens en toetsen is nodig om studenten op hun eigen niveau te laten (af)studeren. Ook campagnes met positieve voorbeelden van werkenden met een visuele beperking zijn zeer wenselijk om meer studenten te laten doorstromen naar betaald werk.

3.1 Samenvatting van de aangegeven struikelblokken

Ontoegankelijke digitale leermiddelen en leeromgevingen worden aangegeven als de grootste obstakels. 63% van de respondenten zegt te maken te hebben (gehad) met ontoegankelijke leermiddelen en leeromgevingen. Meer dan 35 ontoegankelijke digitale leermiddelen en DLO's kwamen daarbij naar voren: (o.a.) Brightspace, Schoolyear, Rekenmeter, Blackboard, Eduarte, leermiddelen van Stichting Praktijkleren, Facet digitale examens van de vakken rekenen, Nederlands, Engels, Startrekenen, HogeschoolTaal, SPSS. Verder zijn websites van opleidingen en lesroosters vaak niet of matig toegankelijk.

Problemen rond tentamens en examens: Hoe zorg je ervoor dat je je toets in jouw leesvorm krijgt, hoeveel extra tijd krijg je? Mag je apart zitten? En: hoe maak je een tentamen op een onbekende laptop met een onbekend toetsenbord, hoe maak je statistiektentamens als je blind bent? Wat doe je als je vragen met plaatjes krijgt? Dit vergt een hoop regel en zorgt voor veel stress, maar gaat uiteindelijk met hulp over het algemeen redelijk.

Een onduidelijke zorgstructuur binnen opleidingen is meer regel dan uitzondering: bij wie moet je zijn voor extra tijd aanvragen voor tentamens? Er is geen standaard voor de hoeveelheid extra tijd. Begeleiders weten vaak zelf niet bij wie ze moeten zijn voor extra hulp. Scannen van documenten, regelen vergrotingen en tentamenvragen met afbeeldingen laten voorlezen/beschrijven leveren vaak problemen op. Ook het mogen maken van examens op eigen laptop in een aparte ruimte kan een strijdpunt zijn.

Ontoegankelijke fysieke leermiddelen: boeken met slecht contrast of een onrustige lay-out komen vaak voor. Ook vaak genoemd: problemen met gescande syllabi waarbij tekst gezien wordt als een afbeelding of die te slecht gescand zijn voor vergroting om omzetting in een digitaal bestand.

Ontoegankelijkheid van gebouwen: ontoegankelijke liften, onvindbare lokalen en toetslocaties, ontbreken van plattegronden van onderwijslocaties en locaties die ver van OV-haltes liggen worden hierbij genoemd.

Het vinden van een geschikte stageplek: Hierbij vormt het grootste struikelblok: niet aan de standaard stage-eisen kunnen voldoen en te weinig kansen om te laten zien wat je kunt, bijvoorbeeld omdat het tempo te hoog ligt, of het aantal verplichte stage-uren was te veel is. Verder genoemd: geen bijbaan hebben vanwege te weinig opties en gebrek aan energie,

Hoofdstuk 4: Lobby en aanbevelingen

4.1 Lobbyplan: Geen digitale drempels meer in het beroepsonderwijs en wo!

Issue: Veel leermiddelen in het mbo, hbo en wo zijn ontoegankelijk voor studenten met een visuele beperking. Hierdoor lopen studenten vaak vertraging op of moeten zij zelfs stoppen met hun studie. Omdat leermiddelen steeds interactiever worden, zijn ze minder makkelijk toegankelijk te maken door dienstverleners voor mensen met een visuele beperking. Uit antwoorden van de respondenten blijkt dat studenten met een visuele beperking voor de toegankelijkheid van hun leermiddelen vaak afhankelijk zijn van de bereidwilligheid en inzet van individuele onderwijsinstellingen en medewerkers.

Helaas vallen toegankelijke leermiddelen buiten de European Accessibility Act (EAA). Om studenten volwaardig te laten studeren mag toegankelijkheid niet vrijblijvend zijn!

Het lobbydoel: studenten met een visuele beperking moeten zonder digitale drempels hun opleiding kunnen volgen in het beroepsonderwijs en het wo.

Kernboodschap: de digitale toegankelijkheid van het onderwijs mag niet vrijblijvend zijn. Daarom moeten leermiddelen aan de bron toegankelijk zijn en moeten onderwijsinstellingen kiezen voor toegankelijke leermiddelen. Om dit te bereiken is het nodig om expliciete, wettelijk afdwingbare regels op te stellen waar onderwijsinstellingen zich aan moeten houden.

Lobby: Met het project Toegankelijk publiceren aan de bron, www.inclusiefpubliceren.nl is al met (educatieve) uitgeversorganisaties een goed begin gemaakt om inclusief te publiceren. Uitgevers zijn afhankelijk van bouwers van educatieve leermiddelen. Als de overheid niet vastlegt dat toegankelijk publiceren verplicht is, is er voor uitgevers onvoldoende motivatie om hiermee aan slag te gaan. Dus: er moet regelgeving komen die toegankelijk publiceren afdwingt.

Hoe krijg je regelgeving voor elkaar die afdwingt dat leermiddelen toegankelijk moeten worden gebouwd en ontwikkeld?

Met verschillende belanghebbende partijen (Oogvereniging, Visio, Bartiméus, Dedicon, Ieder(in)) wordt de lobby aangegaan voor een ministerieel besluit of een convenant waarin toegankelijk produceren van digitale leermiddelen wordt vastgelegd. En: er moeten sancties op subsidies komen als een onderwijsinstelling kiest voor ontoegankelijke leermiddelen. Er dienen afspraken te maken met organisaties als de mbo-raad, hbo-raad en wo-raad over de noodzaak van inkopen van toegankelijke materialen door onderwijsinstellingen als ze subsidie willen behouden.

4.2 Adviezen aan beleidsmakers en onderwijsinstellingen

Lobby voor toegankelijk beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs moet gericht zijn op:

- De toegankelijkheid van leermiddelen moet bij wet worden vastgelegd. Hierdoor wordt studeren met een visuele beperking een stuk aangenamer en tijd- en energiebesparend.
- Er moet een uniforme zorgstructuur per opleiding voor hulp aan studenten met een beperking of ondersteuningsbehoefte komen.
- Geef de student de mogelijkheid om toetsen te maken op de manier die het beste bij de persoon past (papier, digitaal, mondeling).
- Zorg voor ondersteuning voor studenten die tijdens hun studie een visuele beperking hebben gekregen.

4.3 Adviezen van studenten aan toekomstige studenten

Op de vraag 'Heb je tips voor andere studenten?' kwamen 60 verschillende antwoorden. Hieronder een samenvatting van de 21 belangrijkste adviezen.

- **Wees open over je visuele beperking**, ook op je stage en je werk.
- Wees niet bang om **hulp te vragen** en probeer het luchtig te houden!
- **Ga tijdig in gesprek** met de decaan en/of de studieadviseur, wees voorbereid, kom met eigen oplossingen en leg afspraken vast!
- Zorg ervoor dat je **vooraf de weg in en om het gebouw leert kennen**.
- Zorg ervoor dat je je **literatuur op tijd** hebt en check of digitaal beschikbare teksten ook echt toegankelijk zijn.
- Zoek een **studiemaatje** dat jou helpt en bied diegene ook iets, zodat er geen ongelijke verhouding ontstaat.
- Doe aan zoveel mogelijk dingen mee en **geniet** van de leuke dingen die bij studeren horen!
- Bouw een **netwerk** op. Hier heb je je verdere leven wat aan.
- Zoek contact met andere studenten met een visuele beperking en word actief op fora voor studenten met een functiebeperking.
- Zoek iets waar je frustratie in kwijt kunt en **choose your battles!**
- Bedenk: elke toegankelijkheidsaanpassing die jij voor elkaar krijgt hoeft een student na jou niet meer te regelen.
- Wees **zelfverzekerd!** Ziende mensen zullen soms proberen te doen alsof ze het beter weten dan jij. Blijf bij je eigen gevoel, je eigen dromen en je eigen toekomstbeeld. Jij bent de enige die over jouw leven kan beslissen!
- Denk van tevoren goed na over de **praktische kant** van je toekomstige **beroep**. Kun je het vak echt uitvoeren met je visuele beperking?
- Als je studiefinanciering ontvangt heb je recht op een **toeslag** vanuit de participatiewet. Ga naar je gemeente en vraag hierom!
- Je hebt vanuit het UWV recht op **schoolvervoer** met de taxi. Dit bespaart je energie die je nodig hebt om de lessen te volgen.
- Kies voor een **aangepaste studieplanning** en vraag uitstel voor deadlines. Bespaar jezelf stress en doe gewoon iets langer over je studie.

- Vraag van tevoren welke **statistiekeisen** je studie heeft. Probeer een studie te kiezen zonder strenge statistiekeisen. Wiskundige formules zijn niet leesbaar met een schermlezer en mijn docent wilde me niet helpen. Ik heb uiteindelijk met behulp van een vriend alle formules omgezet in een voor mij leesbare vorm (gewoon in woorden).
- Neem **trainingen** om zo efficiënt mogelijk met je pc om te gaan.
- Vraag of dingen die op het digibord worden geprojecteerd **gemaild** kunnen worden zodat je vanaf je laptop mee kunt lezen.
- Onderzoek of een studie die gebruik maakt van **tutorialgroepen** i.p.v. grote collegezalen een optie is. Voordeel: je kunt dan direct vragen stellen en hebt meer contacten.
- Behoud **ambulante begeleiding** tijdens de studie vanuit Visio of Bartiméus.

Enkele quotes ter illustratie:

"Ik ben zeer teleurgesteld in de omgang van mijn universiteit (Leiden) met mijn beperking. Ik moet voor alles vechten en het regelen van alle voorzieningen kost extreem veel werk. Het lijkt alsof de universiteit dit totaal niet begrijpt. Het probleem is vaak dat ze zelf met oplossingen komen, zonder naar mij te luisteren. Die oplossingen werken dan helemaal niet. Ik merk dat onwetendheid en onbegrip de grootste problemen zijn. Ik vind studeren superleuk en haal hoge cijfers, maar toch overweeg ik vaak om te stoppen omdat het te veel werk is om steeds maar te dealen met ontoegankelijkheid en onbegrip."

"Ik heb best veel geluk gehad met TU Delft, heb ik het gevoel. Deels omdat er een student met een beperking mij voor was en al het meeste werk had gedaan. Daardoor was het voor mij makkelijker om mijn hulpmiddelen te regelen omdat ik niet meer de eerste was."

Bijlage 1: Vragenlijst studenten

Vragenlijst: Struikelblokken in het beroepsonderwijs van studenten met een visuele beperking

Met het project Toegankelijk beroepsonderwijs, een initiatief van Koninklijke Visio en de Oogvereniging willen we in kaart brengen wat de (digitale) struikelblokken zijn van studenten met een visuele beperking tijdens hun studie aan het mbo, hbo of de universiteit. Met de informatie die we verkrijgen uit de vragenlijst gaan we de lobby aan voor toegankelijk beroepsonderwijs. Verder zullen de tips en adviezen uit deze vragenlijst worden meegenomen in de informatievoorziening voor aankomende studenten met een visuele beperking. Help je mee om informatie te verzamelen? Vul dan de vragenlijst in! Lukt het je niet om de vragenlijst in te vullen? Stuur dan een mail aan ellen.vanherk@oogvereniging.nl. Dan zorgen we ervoor dat je de vragen telefonisch of via de mail kunt beantwoorden.

Naar de vragenlijst.

Vragenlijst studenten mbo, hbo of universiteit

1. Heb je een visuele beperking en volg je op dit moment een studie aan het mbo, het hbo of de universiteit of heb je deze minder dan 3 jaar geleden afgelopen jaar afgerond of afgebroken? <meerkeuzevraag>

ja, ik studeer aan het mbo

ja, ik studeer aan het hbo

ja, ik studeer aan de universiteit

Nee, ik ben recent met mijn studie gestopt / ik heb een tussenjaar

Ik heb mijn studie afgerond

Geen van bovenstaande < Naar pagina met melding: Einde vragenlijst: Deze vragenlijst is niet op jouw situatie van toepassing. Graag tot een volgende keer.

2. Welke opleiding volg je of heb je gevolgd? <open vraag met invulveld>

3. Maak je gebruik van een of meer hulpmiddelen? <meerkeuzevraag>

Nee. Ja, namelijk <open invulveld>

4. Heeft je visuele beperking een rol gespeeld bij de keuze voor je opleiding?

Nee/Ja. Vertel iets over je de beslissingen die je hebt genomen <open vraag>

5. Waar ben je op het gebied van digitale toegankelijkheid tegenaan gelopen tijdens je studie en welke oplossingen heb je gevonden?

Welke digitale leermiddelen (apps, programma's, boeken, etc.) die gebruikt worden bij je opleiding zijn niet toegankelijk? Geef per leermiddel aan waarom

een dit leermiddel niet toegankelijk is voor jou en vertel of er een oplossing is gevonden en welke dat is. Je kunt in het veld hieronder meerdere ontoegankelijke leermiddelen noemen. <open vraag>

6. Wat was er lastig op het gebied van toetsen en examens en welke oplossing heb je hiervoor gevonden? Denk aan testmethoden, extra tijd, etc. <open vraag>

7. Waar ben je op het gebied van toegankelijkheid van de onderwijslocatie tegenaan gelopen? Denk hierbij aan vindbaarheid van lokalen, etc. <open vraag>

8. Heb je problemen ondervonden bij het vinden en uitvoeren van een stage? Zo ja, hoe heb je deze kunnen oplossen? <open vraag>

9. Welke tips heb je voor toekomstige studenten die blind of slechtziend zijn? <open vraag>

10 .Mogen we je benaderen als we nog een vraag hebben of wil je nog wat kwijt?

Ja, mijn mailadres is <invulveld>

Ik wil nog wat kwijt, namelijk: <open vraag>

Bedankt voor je medewerking! Dit is het einde van deze vragenlijst.

Bijlage 2: Vragenlijst AOB'ers

Struikelblokken van studenten met een visuele beperking in het beroepsonderwijs

Met het project Toegankelijk beroepsonderwijs, een initiatief van Koninklijke Visio en de Oogvereniging, willen we in kaart brengen wat de (digitale) struikelblokken zijn van studenten met een visuele beperking tijdens hun studie aan het mbo, hbo of de universiteit. Met de informatie die we verkrijgen uit de vragenlijst gaan we de lobby aan voor toegankelijk beroepsonderwijs! Verder zullen de aanbevelingen uit de vragenlijsten worden meegenomen in de informatievoorziening voor aankomende studenten met een visuele beperking. Omdat er onder AOB'ers veel kennis over dit onderwerp is, hebben we ervoor gekozen om naast een vragenlijst voor studenten ook een vragenlijst voor de AOB uit te zetten.

Help je mee om informatie te verzamelen? Vul dan de vragenlijst in! Problemen met het invullen van de vragen of opmerkingen over dit onderwerp? Stuur dan een mail aan ellen.vanherk@oogvereniging.nl.

1. Welke digitale leermiddelen (apps, programma's, boeken, etc.) die gebruikt worden tijdens de opleiding van 1 of meer van je studenten zijn niet toegankelijk? Geef per leermiddel aan bij welke opleiding dit middel gebruikt wordt, waarom een dit leermiddel niet toegankelijk is. Vertel ook of er een oplossing is gevonden en welke dat is. Je kunt in de velden hieronder steeds een ander ontoegankelijk leermiddel toevoegen. <open vraag>
2. Wat zijn de grootste uitdagingen op het gebied van toetsen en examens en welke oplossingen heb je hiervoor (samen met de student) gevonden? Wat moet er veranderen als het gaat om toegankelijk toetsen? Denk aan testmethoden, extra tijd, etc. <open vraag>
3. Waar ben je op het gebied van toegankelijkheid van onderwijslocaties tegenaan gelopen en wat zijn de gevonden oplossingen? Denk hierbij aan liften, vindbaarheid van lokalen etc. <open vraag>
4. Kun je iets zeggen over de problemen bij het vinden en uitvoeren van stages? Hoe heb je deze kunnen oplossen? <open vraag>
5. Mogen we je benaderen als we nog een vraag hebben of wil je nog zelf iets kwijt over dit onderwerp? Ja, mijn mailadres is <invulveld>

Ik wil nog iets kwijt, namelijk: <open vraag>

Bedankt voor je medewerking! Dit is het einde van deze vragenlijst.